

Т.П. Зузяк, Т.Л. Дурба, М.О. Зьомка, м. Вінниця
e-mail: zuzyak@ukr.net,
e-mail: koxaha963@ gmail.com,
e-mail: zemka.mariya@gmail.com

Методика вивчення предмету «Композиція» в ПТНЗ художнього профілю

Анотація. У статті розкрита методика вивчення предмету «Композиція» в професійно-технічному закладі художнього профілю. Доведено, що у ПТНЗ художнього профілю при вивченні предмету «Композиція» найбільш вдало використовувати метод проектів. Метою навчального проектування є створення педагогом таких умов під час освітнього процесу, за яких його результатом є індивідуальний досвід проектної діяльності учня професійно-технічного навчального закладу.

Ключові слова: профільне навчання, декоративно-ужиткове мистецтво, художнє ткацтво, гобелен.

Abstract. The article describes the method of studying the subject "Composition" in the vocational and technical institution of the artistic profile. It is proved that the method of projects is most successful method when studying the subject "Composition" in the vocational and technical institutions. The purpose of educational design is to create such conditions during the educational process by the teacher, in which the result is an individual experience of the project activity of a student of a vocational education institution.

Keywords: profile education, arts and crafts, artistic weaving, tapestry.

Постановка наукової проблеми. Важливу роль у творчому розвитку особистості відіграє мистецтво. Його використання в процесі навчання створює можливості для гармонізації емоційних і логічних компонентів діяльності майбутніх випускників професійно-технічних закладів, реалізації їхнього творчого потенціалу. Оскільки мистецтво є складовою частиною духовної культури суспільства і специфічним видом практично-духовного освоєння світу, воно має неоціненне значення для цілісного суспільного виховання особистості її емоційного, естетичного та інтелектуального розвитку. Процес формування людської особистості, зокрема кваліфікованого робітника, повинен здійснюватися за законами краси, тобто важливим компонентом його підготовки є естетичний. Сучасні дослідження в галузі художньо-педагогічної освіти підтверджують традиційну роль мистецтва, як засобу виховання. Проте у теорії педагогіки і практиці виховання ще недостатньо вивчені та не повною мірою використовуються механізми дієвості мистецтва, форми і методи спрямування учнівської молоді на сприйняття художньо-естетичних цінностей, духовної, моральної і матеріальної краси світу. Отже, проблема подальшого вдосконалення системи художньо-естетичного виховання, а разом з тим, і професійного

розвитку учнів професійно-технічних закладів освіти з мистецьких дисциплін є актуальною [1, с. 103].

Короткий аналіз досліджень проблеми. Питання обґрунтування теоретичних і методичних засад професійного становлення учнів ПТНЗ розглядали Н. Миропольська, О. Пехота, О. Ростовський, Р. Хмелюк, І. Кобиляцький та ін. До загальних питань історичного розвитку професійної мистецької освіти зверталися у своїх дослідженнях О. Аніщенко, О. Дем'янчук, Л. Масол та ін.

Мета і завдання статті. Розкрити особливості навчання учнів предмету «Композиція» у ПТНЗ художнього профілю.

Виклад основного матеріалу. Підвищення ролі мистецтва в освітньому процесі підтверджено низкою законодавчих освітніх документів і урядових програм. Концептуальною ідеєю змісту галузі визначено цілісний художньо-естетичний розвиток особистості на основі взаємодії різних видів мистецтва. Вивчення мистецьких дисциплін, згідно з цим законодавчим документом, відтепер передбачено впродовж усього періоду навчання в училищі і охоплює усі ланки освітнього процесу. Викладачі мистецьких дисциплін – це категорія працівників освіти, предметом діяльності яких є професійний розвиток учнів. До них відносяться фахівці освітньої галузі, які працюють у професійних навчальних закладах різних рівнів акредитації. Із зазначено вище зрозуміло, що необхідно більше уваги приділити методиці викладання мистецьких дисциплін в закладах професійно-технічної освіти, а саме предмету «Композиція».

Слово «композиція» походить від латинського «Compositio», що означає - твір, складання, зв'язок, зіставлення. І дійсно, коли ми говоримо: «Зробіть композицію», маємо на увазі – придумайте, складіть, створіть з чогось, що вже існує, щось абсолютно нове. Але щоб збудувати гармонійний твір, потрібно знати основні композиційні принципи, в основі яких лежать закони природи. Будь-яка композиція повинна містити якусь ідею, незалежно від того, чи буде вона сюжетна або абстрактна, адже на емоційний стан людини можна впливати не тільки на свідомому, але і на несвідомому рівні. Часом не стільки образотворча сторона, а напруга кольору і ліній впливає на нашу уяву. Правильно знайдена композиція – основа успіху роботи [2, с. 23; 3, с. 98].

Методика проведення занять з предмету «Композиція» у ПТНЗ художнього профілю складається з підготовки до заняття як складового навчального курсу, розробки системи контролю за якістю навчального матеріалу, а також самоконтролю і контролю за якістю викладання з боку навчальної частини закладу освіти. Готуючись до заняття викладач мистецьких дисциплін аналізує зміст матеріалу, виділяє головне та другорядне, формулює головну тезу. Зауважимо, що важливо виокремити головну проблему не тільки одного заняття, а й цілої теми або розділу. Переконаливість засобів, що використовує викладач, підвищується у таких випадках: конкретність виражальних засобів; мовна динаміка. Оцінюючи методику викладання предмету «Композиція», необхідно звернути увагу на

структуру заняття, вміння викладача глибоко і зрозуміло викласти матеріал, використати наочні посібники і технічні засоби навчання тощо. Найважливішим принципом і передумовою активізації пізнавальної діяльності учнів ПТНЗ є наближення навчального процесу до завдань майбутньої практичної мистецької діяльності на базі сучасної комп'ютерної техніки.

Сучасному учню ПТНЗ художнього профілю недостатньо формальних знань, умінь та навичок. Йому необхідні якості мистецтвознавця, дизайнера, архітектора, соціальна компетентність. У роботі викладача мистецьких дисциплін питання керування творчими людьми співвідносяться з умінням вирішувати різноманітні завдання. На формування саме цих завдань мають бути спрямовані форми активізації навчання [4, с. 88-89].

Варто відзначити впровадження методу проектів при викладанні предмету «Композиція» у ПТНЗ художнього профілю. Робота над проектом включає усвідомлення учнем мети, оформлення задуму, розробку організаційного плану, роботу за планом, підбиття підсумків. Для викладача – це прагнення знайти баланс між академічними і прагматичними знаннями, уміннями та навичками. Навчальне проектування орієнтоване перш за все на самостійну дальність учнів – індивідуальну, парну або групову, яку учні виконують впродовж визначеного відрізка часу. Технологія проектування передбачає розв'язання учнем або групою учнів якої-небудь проблеми, яка передбачає, з одного боку, використання різноманітних методів, засобів навчання, а з другого – інтегрування знань, умінь з різних галузей науки, техніки, художньої творчості.

Проектна технологія передбачає використання педагогом сукупності дослідницьких, пошукових, творчих за своєю суттю методів, прийомів, засобів. Під час використання технології вирішується ціла низка різноманітних дидактичних, виховних і розвивальних завдань: розвиваються пізнавальні навички учнів, формується вміння самостійно конструювати свої знання, вміння орієнтуватися в великому об'ємі інформації.

Зауважимо, що перш за все вчитель повинен знати основні вимоги, які висуває проектна технологія до її організації: наявність значущої у дослідницькому, творчому плані (завдання), що потребує інтегрованих знань, дослідницького пошуку для її розв'язання; практична, теоретична, пізнавальна значущість передбачуваних результатів; самостійна (індивідуальна, парна, групова) діяльність учнів; структуру змістової частини проекту; використання дослідницьких методів. Можуть бути різні підстави для вибору тематики проекту, її може бути сформульовано викладачем мистецьких дисциплін з урахуванням навчальної ситуації із предмету «Композиція», інтересів і художніх здібностей учнів. Тематику проекту можуть запропонувати і самі учні. Результати проектів повинні бути матеріальними, тобто, відповідно оформленими – завершена творча робота з композиції (абстрактна, реалістична, статична, динамічна, симетрична, асиметрична, поліцентрична, моноцентрична композиції, композиція на задану тему тощо).

У ПТНЗ художнього профілю на заняттях з предмету «Композиція»

варто використовувати такі типи проектів: творчі проекти (не мають детально опрацьованої структури спільної діяльності учнів, що розвивається, підпорядковуючись кінцевому результату, прийнятій групою логіці спільної діяльності, інтересам учасників проекту. Учні заздалегідь домовляються про заплановані результати і форму їх представлення – колективна композиція, колаж тощо); практико-орієнтовані проекти (результат діяльності учнів чітко визначено з самого початку (наприклад, створення композиції для шкільного інтер'єру). Проект потребує складання сценарію всієї діяльності учнів з визначенням функцій кожного з них. Зазначимо, що в такому випадку важливими є гарна організація координаційної роботи у вигляді поетапних обговорень та презентації одержаних результатів і упровадження їх у практику.

Висновки. Таким чином, у ПТНЗ художнього профілю при вивченні предмету «Композиція» найбільш вдало використовувати метод проектів. Метою навчального проектування є створення педагогом таких умов під час освітнього процесу, за яких його результатом є індивідуальний досвід проектної діяльності учня професійно-технічного навчального закладу. Суть проектної технології полягає в стимулюванні інтересу учнів до певних проблем, що передбачають володіння визначеною сумою знань, та через проектну діяльність, показати практичне застосування надбаних знань, вмінь та навичок.

Список використаних джерел:

1. Зузяк Т. П. Значення вивчення мистецьких дисциплін у художніх професійно-технічних закладах освіти / Т. П. Зузяк, О. І. Капустіна // Сучасні інформаційні методики навчання у підготовці фахівців : методологія, теорія, досвід, проблеми. – 2011. – Вип. 27. – С. 102-105.
2. Паксенов Г. И. Живопись. Форма, цвет, изображение : [учебное пособие для студентов высших худ. учебных заведений] / Г. И. Паксенов. – М. : Издательский центр «Академия», 2007 – 144 с., [40] с. цв.: ил.
3. Пасічний А. М. Образотворче мистецтво. Словник-довідник / А. М. Пасічний. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2008. – 216 с.
Отич О. Художньо-естетичний розвиток особистості у системі професійної освіти / О. Отич // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2004. – Ч. 3. – С. 88-89.